

ХАЗИМ БЕГАГИЋ, ДИРЕКТОР БОСАНСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА ЗЕНИЦА

Трудимо се да нудимо прогресиван и храбар репертоар

– Иако је „Моја фабрика“ дубоко уроњена у локални контекст, сматрам да је она универзална због дилема и питања које поставља. Уколико се то препознало, ми смо веома задовољни, јер смо направили оно што смо хтели, каже Хазим Бегагић.

– Током гледања представе, ослушкивао сам реакције публике. Био сам мало забринут да ли она уопште шаље нашу поруку и идеју. Међутим, после представе, аплауза, разговора и полемике за округлим столом, чини ми се да се велики део публике препознао у свему ономе што смо испричали на сцени. Представа је гостовала у Сарајеву и у неколико места у Босни и Херцеговини, на Интернационалном театарском фестивалу – МОТ у Скопљу и рекације публике су биле веома занимљиве, а извођење у Ужицу је њено прво гостовање у Србији, каже доц. др Хазим Бегагић, директор Босанског народног позоришта Зеница.

Представа је изазвала полемику за округлим столом и реакције присутних, након оцјене да је она „приредба, а не позоришна представа“. Како коментаришете такав став?

– То је демократско право. Нашу представу можемо да назовемо приредбом, ако то неком одговара. Наша идеја је да глумци на сцени изговарају реалне и документоване садржаје, које је неко изговорио и записао и који су прошли кроз процес припреме представе. Имамо комплетан ауторски тим, све елементе које једна позоришна представа има – визуелни идентитет, сценографске и костимографске елементе, причу, идеју и поруку. Заиста, уколико се струка сложи, ми је већ сутра, у поднаслову, можемо назвати приредбом. Са тим немамо никакав проблем.

Представу бисмо могли да препознамо и као „театар истине“, због њеног документаристичког темеља али, чини се, да је

Програмска аутономија

– Евидентно је да је „Моја фабрика“ истински колективни чин. Препознаје се дивна енергија између 14 глумица и глумца и њихово заједништво игре. Они воле да играју ту представу и због тога што имају потребу да са сцене говоре о неким темама, које делу оснивача (Град Зеница) или суфинансијеру (Зеничко-добојски кантон) нису баш драге. Ипак, инсистирамо на нашој програмској аутономији. У томе театар, било где, не може да прави компромисе. Ми јесмо јавна установа и можемо да правимо компромисе друге врсте са државом, али нисмо спремни на компромисе о нашој програмској аутономији.

отишла даље и искорачила у неку врсту „позоришног отпора“. Делите ли тај утисак?

– То је тачно и тај револуционарни дух и отпор лошим појавама у друштву је одредница нашег ансамбла, који је прилично млад, а који жели да учествује у пројектима такве врсте. Представа је испричана како би критиковала лоше спроведену приватизацију, за коју смо убеђени да је могла да буде другачија, да се та фабрика могла сачувати и да ју је требало сачувати. Она прича и о томе да нас трују, а да не изналазимо решења већ конформистички пристајемо да бивамо тровани

Стеријином позорију. Од дела тог новца припремимо осам премијера у сезони и тај број изазива неверицу и шок колега и продуцента у региону. Насупрот том износу, задовољавајући је буџет за материјалне трошкове, али када говоримо о програмским средствима – ми смо сиромашно позориште. Нисмо у финансијским средштима, попут Сарајева, Мостара и Бањалуке, у којима су велике корпорације и таква спонзорска средства нису нам баш доступна. Није једноставно, али сналазимо се.

Какав репертоар нудите публици?

– Трудимо се да то буде прогресиван и храбар репертоар у коме доминира савремени аутор, али не у оном класичном списатељском смислу. Селма је, примера ради, инсистирала да се Селведин Авдић потпише као аутор представе, али он зна да то није баш тако. Коаутори представе су Селма, глумице и глумци који играју у њој и који су у њу уткали део себе. Волимо да радимо такве пројекте, који проговарају о провокативним темама из наше заједнице. То су представе које публика у први мах није толико волела и није се у довољној мери са њима идентификовала, али балансирамо репертоар тако да припремамо и лакше наслове, јер као Народно позориште имамо и ту обавезу. Међутим, и даље инсистирамо на мало заострењем, јачем и савременијем репертоару.

Н.К.

Представа се изводи у оквиру међународне театарске манифестације Европска ноћ театра (European Theatre Night) – Ноћ театра БиХ 2017. (програм међународна гостовања)

РАЗГОВОРИ О ПРЕСТАВИ И ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА

БОСАНСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ ЗЕНИЦА

Црна академија онога што смо прошли

Бењамин Бајрамовић, глумец: Предлог текста је била Селвединова интимна биографија, један од првих докумената, ако тако могу рећи, који се експлицитно бави радницама и радничким судбинама. До тада су радници били безимени колектив без личних података. Сви смо из Зенице, осим Нусмира, сви смо некада живели у том граду и имамо наша сећања и сећања наших ближњих, који су радили у Железари. Та сазнања су коришћена у представи.

Хазим Бегагић, директор БНП Зеница: Ми смо у тој књизи видели велики и снажан потенцијал и свако од нас је видео неку врсту уметничке инспирације. У то смо се упустили када смо осетили да је сазрело време за представу. Она је прича о Зеници и фабрици, која је Зеницу направила градом. Сигурно да данас град не би био такав какав јесте, ни позориште не би постојало да није било страше одлуке да се Железара развија као центар црне металургије у Југославији. То нас идентитетски одређује и тицало нас се, јер смо одрасли у том окружењу. Видели смо основ за озбиљну представу

у озбиљном репертоару, какав се увек трудимо да градимо. Наше позориште има двадесетак уметника и уметника и имамо заједнички став да ценимо забављачку страну театра, али желимо да развијамо озбиљан и провокативан театар. Ово није представа само о Зеници, ми њом говоримо о фашистичкој и антифашистичкој историји тог града, о загађењу због кога се не бунимо јер нас та фабрика храни, о проблемима запошљавања, нестручности, неспособности. Можда смо једини имали представу у Босни и Херцеговини, која је отворено говорила о својој ратној прошлости и нашој ратној срамоти. Вечерашња представа нам је јако битна и због суптилне конекције коју смо изградили са нашом публиком. Ово је представа, не само о Зеници, већ и о Ужичу, Крагујевцу, Сиску, Марибору, Цетињу и десетинама других градова, који су, из разних разлога остали без својих хранитеља.

Сара Агић, студент, публика: Ово је и нама јако блиска тема, посебно ако долазимо из мањих места или имамо људе који су то проживели. Сви лично можемо да се повежемо са причом предста-

ве. Јако ми се допала.

Стефан Савановић, студент, публика: Ово је за нас веома битно, као одличан начин да упознамо свој идентитет. Младим људима то помаже да схвате да је наша историја заправо јако блиска нама. Често започињемо и не завршимо ствари, баш као што сте рекли на почетку. Треба да пронађемо начине како да то превазиђемо.

Спасоје Ж. Миловановић, критичар: Ово је, народски речено – приредба и просто није позоришна представа. Све и да је посматрамо кроз призму пост-драмског театра, који је као појам врло заводљив и у последње време, све и свашта се потура као драмски театар и као театар. Ово је приредба посвећена Зеници и Железари и свакако да има своје место у култури Зенице и сваког малог града. Ипак бих волео да то назовемо правим именом. Ако сви користимо појмове по свом нахођењу, бојим се да ћемо ускоро укинути позориште. После ове представе, бојим се да већ јесу, само нас нису обавестили. Ово моје позоришно чистунство не умањује задовољство вашим иг-

рањем и тиме што сам присуствовао још једном паметном аранжирању.

Александра Гловацки, позоришни критичар, драматург, водитељ разговора: Мислим да позориште сигурно неће бити укинато. Реченица Питера Брука гласи: „Можете узети један празан простор, ставити једног човека, који прича другом човеку и то је позориште“.

Јелена Јанев, професор Сценског дизајна на Факултету техничких наука: Не бих изједначила позоришно чистунство са идејом да конзервативна схватања чине идеју позоришта и да бити диносаурус у конзервативним схватањима чини идеју позоришта. Представа ме веома такла, иако нисам из индустријског града. Она је пренела атмосферу, наде, трагедије тог времена. Она није замрзла, већ врло живо извукла један тренутак и дивним сценским средствима га пренела.

Бојан Муњин, селектор Фестивала: Кад сам на завршетку рата, када су се зграшта још пушила, а три милиона бивших Југословена било негде са пластичним врећицама, далеко од својих домована, разговарао са редитељем Душаном Јовановићем, рекао ми је: „Једино морално у позоришту данас, нису драме класичног типа. Једино би било морално да избеглице позовемо на позорницу, да нешто кажу“. Након тога је прошло двадесет година, а ми смо гледали представе пуне личних писама и трагедија, јада, личних исказа. Ако не једино, то је најзначајније писмо о времену у коме живимо. Зато што данас многи режисери, многи ансамбли не желе да имају везе са оним што је било некада, они са поносом не желе своје казалиште назвати позориштем и своје представе назвати казалишним представама. Они дословце своје представе зову приредбама и црним академијама. Ова представа је црна академија онога што смо сви прошли и направљена је на модеран начин.

Ана Милошевић

 UniCredit Bank

АДИС МЕХАНОВИЋ, ГЛУМАЦ

Све што је добро гура се у запећак

-Убијају нас преко финансија, али иако у нама пробуде неки инат који све што изнивише, каже Адис Механовић.

Приметно је да се већина позоришних кућа у БиХ у представама бави егзистенцијалним питањима у транзиционим временима. Како тренутно егзистирају позоришне куће?

- Јако је тешко. Позориште тражи баланс између политичке сфере и оног чиме би театар стварно требало да се бави. У Босанском народном позоришту ми се трудимо да радимо и друштвено ангажоване представе које критикују власт и друштвено уређење које је тренутно на снази. Заиста сам поносан што у овим тешким временима за позориште, културу и све оно што чини једно модерно друштво, успевамо да егзистирамо. Немамо озбиљну подршку државе. Најчешће се финансирамо преко пројеката, аплицирањем код разних фондова. Некада успемо, некада не, да повучемо одређена средства која нам омогућавају да преживимо, али реално опстајемо захваљујући ентузијазму запослених. Ентузијазам је оно што држи наше позориште уназад неких пет година. Успевамо да одржимо ту неку критичну масу од 15 глумаца и глумица, без обзира на све тешкоће. Примера ради, имамо великих проблема са грејањем. Генерално, грејање је у целом граду лоше и често га нема, а наша зграда је бетонска и заиста је хладна сама по себи. Представу „Моја фабрика“ и представу коју смо радили са гостом из Белгије Томасом Стајертом, радили смо у екстремним условима. Нисмо одустали, изгурали смо до премијере, али је страдало наше здравље.

Да ли је позористима у унутрашности теже?

- Сигурно је нама теже. У граду

који има 120 хиљада становника и само једно позориште публике је све мање, а људима на власти свакако је у интересу да грађани не иду у позориште, да не виде, не чују, не извлаче поуке из текстова и ауторских пројеката које радимо. Они одгајају генерације које неће да долазе у позориште, које им се представља као нешто што не ваља. Ипак, та критична маса, на срећу још постоји и колико код имали опструкцију од оних којима смета то што радимо, настојимо да ентузијазам из куће пренесемо и на град. Људе које познајемо позивамо у позориште, трудимо се да директно комуницирамо са суграђанима и то је оно што нас тренутно држи. Мислим да је у целој Босни и Херцеговини наше позориште оно које вуче, које ради пројекте и ти резултати могу да се виде у Србији, Хрватској, Македонији и Црној Гори, волим да кажем свим нашим земљама.

Да ли је институционална подршка израженија у другим об-

ластима уметности и културе?

- Истина је да нико нема подршку низашта. БиХ је једна нефункционална држава која нема фондове ни за кинематографију, ни за друге области уметности и културе. Формално неки фондови постоје, као што и држава формално постоји, али садржаја је јако мало, јер у свему томе у чему ми обитавамо, све што је добро се ниподаштава и гура у запећак. Ми се са неких маргина пробијамо захваљујући, морам то да поновим јер је заиста тако, само пуком ентузијазму.

Успевате ли да дођете до неког додатог ангажмана у филмовима и серијама?

- На моју срећу, иако ми то није примарни циљ, с времена на време „убодем“ нешто. У Босни је то јако лоше регулисано. Постоје агенције које се баве ангажовањем глумаца за филмове и серије, али није то то. Агенција би по мом мишљењу требало да позове све заинтересоване г-

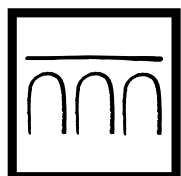
умце на кастигне, па нека редитељи, евентуално продуценти, на основу оног што виде, одлуче кога желе. Уместо тога оне се учауре на неких 50 људи и онда се све врти међу њима. Ми у Зеници врло ретко сазнамо за кастине или сазнамо касно и то најчешће преко друштвених мрежа.

Прижељкујете ли сарадњу са колегама, великим редитељским и глумачким именима у региону?

- Сарадња са дојајенима позоришне сцене и њихова гостовања на нашој сцени су нешто што је пожељно и увек добродошло. Искуство и знање таквих људи су право благо, посебно за младе глумце. Уживао бих да радим са неким ко воли да ради и ко цени мене онако како ја ценим њега.

Реците нам нето више о фестивалу босанско-херцеговачке драме који се одржава у Зеници?

- Фестивал траје 16 година и као што то чини и наше позориште, у први план ставља босанско-херцеговачке писце. На фестивал позивамо сва позоришта са територије экс Југославије која играју наше писце. Једино што нас може спречити у томе да их немамо све на окупу су финансије. Последња три-четири фестивала, како власт реже средства, нисмо увек у могућности да позовемо позоришта која раде текстове који су нама занимљиви. Фестивал у БиХ препознаје свако нормалан као нешто вредно подршке и улагања. На жалост, ми сваке године имамо све мање и мање средстава. Прошле године смо од града добили пет хиљада евра за фестивал који је после МЕС-а, најбољи у БиХ. Убијају нас преко финансија, али тако у нама пробуде неки инат који све то изнивише. **В.Т.**

BANCA INTESA

МИКИ ТРИФУНОВ, ГЛУМАЦ

Прича о Железари је античка тема

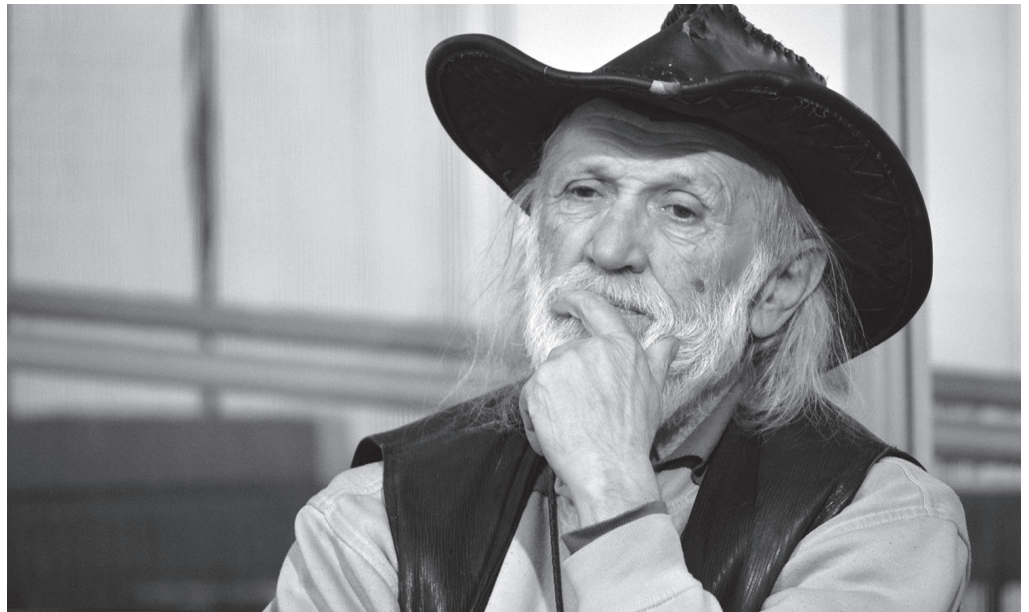
- У старој Југи, Зеница је била синоним за раднички град, у неком тренутку и највеће градилиште у Европи. Замислите ситуацију да се прави четврта пећ и ниче читаво насеље Немаца, Руса, Шкоца, ангажованих на тим пословима, а истовремено се прави позоришна зграда, каже Мики Трифунов.

Нисте Зеничанин али сте провели добар део живота у овом позоришту, када је било на свом врхунцу, па дакле, да ли је тачна она тврдња да су сарајевски глумци мрзели зеничко позориште?

- Није било мржње али јесте љубоморе и такмичења. Био сам у Сарајеву 35 година и заиста је постојао некакав антагонизам. Радио сам у Зеници када је то била највећа „лабораторија“ у земљи, почев од старе зграде па до нове која је изграђена 1978. Захваљујући Бату Путнику и плејди великих редитеља, то је било једно изузетно позориште и видели сте ту причу испричану на театарски начин. Некоме се можда није свидео начин, неко би извукао неки други сегмент, рецимо, причу једне породице о апокалипси тог града, а ми смо одабрали овакав приступ. То је била наша обавеза према Железари која постоји сто година, неко је морао наглас рећи шта нам се догодило.

Доживела сам ову представу као некакав омаж свим нашим фабрикама које су пропале, распродате и свим градовима који су на њима настали и после њих нестали.

- У старој Југи, Зеница је била синоним за раднички град, у неком тренутку и највеће градилиште у Европи. Замислите ситуацију да се прави четврта пећ и ниче читаво насеље Немаца, Руса,

Шкота ангажованих на тим пословима, а истовремено се прави позоришна зграда. Важила је пословица „у све ми баркај, у позориште ми не баркај“

Видели смо вечерас занимљив документаристички приступ али и јаку емоцију уз неизбежне асоцијације на све наше сличне приче.

- То нам је заједничка судбина, универзална тема, ма то је античка тема. Радили смо ову представу на минус 15 степени, све време свесни да је судбина сваког Зеничанина уткана у ту зграду. То Позориште комплетно, направио је сваки радник Железаре. То је онда храм! Могу порушити прошлост, могу се одрећи властитог идентитета али то је споменик за сва времена.

У пензији сте, како сте се нашли у овом пројекту, да ли је то била нека врста личног дуга према том Позоришту у којем сте провели добар део свог професионалног живота?

- Тамо сам пуно радио, захваљујући управнику Бати Путнику који је за собом повукао плејду извршних редитеља као што су, Георгиевски, Унковски, Кунчевић и многи други, сви они који су хтели да „лудују“, долазили су у зеничко позориште. Радили смо Гробницу за Бориса Давидовича и после пет дана читајућих проба, сценографија је била комплетно завршена. Све је Железара урадила, па то је преседан. Није било никад чекања као данас, све је увек било спремно. По осам месеци нисмо имали слободан дан а да ником није падало на памет да пита за то. Мислим да је тај колективни дух још присутан и да је Позориште и даље експонент естетике и естетике у том граду, да то млади људи ипак осећају и да овај млади ансамбл има изузетне могућности, нарочито техничке. Имају сцену која је два пута већа од ужичке и тамо је све могуће, радили смо и филмске сцене. Селма Спахић је изузетан редитељ, обожавам је, она је међу најбољима из своје генерације и позвала ме због те конекције са Зеницом, као неког живог сведо-

ка, мада смо и раније радили неке представе.

Запажен је Ваш плес у представи?

- Мој плес је био некакав одговор на све, на сва та питања која смо поставили. А то је енергија, чистота, наивност, то је најтачнији одговор, уместо есеја, реплика. Ми смо живели у неком времену које је чувало макар део неког људског достојанства, тога више нема. Ово је један бесмислени грабеж, без икаквог концепта, идеје, само отми по сваку цену. Када смо чули да је Железара престала формално да постоји, то је било страшно. На нашу премијеру дошле су фамилије у којима је претходних пет, шест колена пре њих, било ту за послено и ови млади глумци су део исте приче са својим фамилијама. Само замислите...

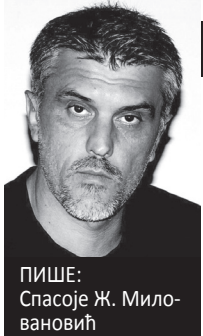
М. Петровић

Remontni centar d.o.o.

31000 Užice
Radnička 11
031/563-070
064/26-81-533

ПИШЕ:
Спасоје Ж. Мило-
вановић

РЕЧ КРИТИКЕ

ЦРНОМАЊАСТА АКАДЕМИЈА И БЕЛОМУСАСТА ПРИРЕДБА

(Селведин Авдић: *Моја фабрика*, драматизација: Емина Омеровић, Бојана Видосављевић, Селма Сјахић, режија: Селма Сјахић, Босанско народно позориште Зеница)

Узимајући за сценски предлогачак, тачније као подстицај за упризоравање, монографију *Моја фабрика* зеничког писца Селведина Авдића о развоју Зенице, посматрано кроз призму развоја Жељезаре и њене важности за судбину Зенице, редитељка Селма Сјахић, уз помоћ драматуршкиња Емине Омеровић и Бојане Видосављевић, сценографско-костимографских решења Сабине Трнке, драматургије сценског покрета и кореографије Томаса Стајерта (Thomas Steyaert), оригиналне музике и аранжамских домишљавања Басхескиа и Едварда Еку (Basheskia & Edward EQ), видео радова Кенана Зекића и Сани Терзића, лекторке Мериме Хандановић, продуцента (управник позоришта) Хазима Бегагића, извршног продуцента Дениса Крцалића, инспекцијентке Сабине Глоговац, Елмина Ахметовића задуженог за физичку припрему глумца, зумба-тренера глумца Диле Имшировић-Сеферовић и Нине Сивић-Мехај, кореп „бенда“ у представи Игора Касаповића, те глумца и глумица Адиса Механовића, Анђеле Илић, Беџамина Бајрамовића, Лане Делић, Микија Трифунува, Миролуба Мијатовића, Нусмира Мухаремовића, Предрага Јокановића, Сабине Куленовић, Саше Ханџића, Селме Механовић, Синеише Видовића, Снежане Видовић и Златана Шкољића, ствара низ поентилистичких и визуелно узбудљивих сцена од тренутка кад су около онога што ће постати Зеница завијали вукови, преко мирне касабе у Отманској империји која одбија долазак жељезнице и опасних и оспкурних ликова која она собом носи, варошице у Аустроугарској империји у којој бечки лихвар гради Жељезару, штрајкова за радничка права у Краљевини СХС, касније Југославији, партизанско-комунистичке борбе за слободу, братство и јединство и, за нормални свет неразумљиво, злохудо деловање нацистичког окупатора и крвави пир усташке сатније, послератне обнове и просперитета у СФРЈ, које је забележено у филму Вељка Булајића *Узаврели траг*, ликом ливца Арифа Хералића прво на новчаници од 1000 динара, касније због деноминације и редизајна на новчаници од 10 динара, отварања позоришта, новоталасног бунта социјалистичке омладине, поновног општег оце-, материнско-, брато- и сестроубилачког лудила деведесетих, распада СФРЈ, све до прошломесечног затварања последњег погона Жељезаре, који је, након разнородних и више-мање креативно сумњивих приватизација незаинтересованих за екологију, остао у власништву државе. Као и у већини својих поставки и овде се редитељка користи документаристичким записима, исповестима и сећањима глумца, који су сви до једног ако не читав, онда свакако знатни део живота провели у Зеници.

Упризоравање монографије *Моја фабрика* заиста фасцинира микросценама, кореографским мизансценским решењима, уланчавањима историјских и исповедних факата, буди носталгију, призива у сећање успоне и падове не само Жељезаре и Зенице, већ и сваког града, општине, вароши села и засеока са простора бивше нам заједничке државе у сукобу славне прошлости и безидејне садашњости. И ништа више. Иако

баштини искуства документаристичког и исповедног тетатра, колажа и монтаже, можда и комунистичких „живих новина“, па и средњовековних мистерија, уиграност социјалистичких, нацистичких и фашистичких слетова, демократицистичких, политичко-родно-полно-еротско-порнографско-економско-национално-коректносистичких спектакала, она је пуки приказ онога што је било и што данас јесте, достојан приредбе или академије за „Дан фабрике“ или „Дан града“. Да мене пита, као што није и као што неће, па да за крај убаца оптимистички „план и програм развоја Жељезаре у контексту развоја града Зенице“, могла би да узме дебели хонорар и од руководства Фабрике, и од руководства Града и од руководства Кантона. Уз мало промишљања и домишљања, те добрих контаката и веза, пројекат би подржале и Уједињене нације, ММФ, Светска банка, а можда и НАСА и свемирски програм Руске федерације, па и Кине и Индије, чак и Ирана, ако преживи отворено мешање Доналда Трампа и Владимира Путина, а Џастин Трудо задржи титулу нај-секси премијера у тренуцима док Ким Џонг Ун черечи још једног течу.

Откуд овакав мој став? Из једног простог разлога зато што апсолутистички сматрам да *Моја фабрика* није позоришни чин. То је само још један покушај да се на сцени нешто прикаже. Оно је свакако производ кризе позоришта, у свим могућим тумачењима савременог тетатра и понуда нечег новог, оспораватељски настројеног, које овде због ограничења и намене текста нисам у прилици да апсолвирам. На жалост ово није синоним раскида и новине ни у контексту форме, а камолу садржине. Више личи на первертирану форму, које ће се нешто мало старија публика свакако сетити, дивних пригода из СФРЈ поводом Дана Републике, Дана устанка, Првог Маја, Такмичења села итд. Па макар се то данас звало и „црна академија“ и „бела приредба“ у процесу преиспјетивања прошлости за добробит садашњости и боље будућности, која, авај, никако да дође. Па и у контексту позоришта.

Наслов ове критике и њен текст, дакле, ништа је друго до мој скроман допринос теорији и историји позоришта и не значи ништа друго до несигурност у исправност ставова, затечено предзнање, сврсисходност размишљања, али - у исто време представља и подразумева сопствено право суђења. Да цитирам Умберта Еку у *Уметности и лепо у естетички средњег века*, као „естетску теорију схватићемо сваки говор који се, с намером да нешто систематизује и уводећи у игру филозофске појмове, бави неким појмовима који се односе на лепоту, уметност и услове стварања и процењивања уметничких дела, везе између уметности и других активности и између уметности и морала, које се, затим, односе на функцију уметника, појмове пријатног, украсног, појмове стила, на судове укуса и критику тих судова, теорију и праксу тумачења текстова, вербалних и невербалних, или, пак, на питање херменевтике - будући да она укршта раније проблеме иако се не односе само на поменуте естетске појаве.“

РЕЧ ПУБЛИКЕ

Време пролази, сећање остаје

Ивана Стаменковић, фармацевт: Плакала сам на крају. Наша потресна прича. Прича о једном срећном времену, које је угашено. Времену којем је једноставно дошао крај.

Р.П. – Не могу а да се не сетим наших фабрика. И наша „Цвета Дабић“ банкротирала је тачно на свој стоти рођендан, а с њом је почео индустријски развој града. Некада је „брисала“ целу СФРЈ, а данас, у самом центру града само димњак и сат, који се некад на некој слици или Кустином филму види.

Никола Петровић - Прича о провинцији, која данас животари, која нестаје. Гаси се. Добра прича која нас тера да се запитамо куда смо кренули. А да ли ћемо стићи?

Д.Б. – Боли истина. Боли проћи, или покушати ући у место где си одрастао. Место где си доживео први наступ, где ти је поправљен први зуб, где си „на мамину питу“ први пуд довео девојку по вејавици на паузи, на пракси. Боли видети полуване драге прозоре, опалу фасаду, уместо ружићка ископану бразду,

а уместо зелене клупе под брезом колутове кабла. Боли видети татину канцеларију обраслу бршљаном и граном неког дрвета која је пробила прозор. Али идемо даље. Можда ће се неко школовати ту, неко купити кобасицу, или погледати изложбу, ако успе да прође кроз раскопан парк. Али то место, тај део живота брише се. Време пролази, ал сећање ипак остаје.

Марко Перић, предузетник: Да ли ћемо на ЈПФ, од стране босанских позоришта, некад имати причу која се не тиче социјале. Драго ми је што нису многа времена посветили последњем рату, и што Срби нису најгори. Али документарцац, или филм о почетку и крају једне фабрике, нисам очекивао да ћу видети негде сем на Дискаверију, а видео сам га вечерас.

Јелена Кузмановић: Лепо Балашевић каже „Ма дај окрени, тај рингишпил у мојој глави“. Много тога више немамо, али своје животе имамо. Идемо даље. Морамо даље. Хајдемо на класику и постријализам. Преспавајмо данашњицу и „хајде да се волимо“.

Б. Д.

АНЂЕЛА ИЛИЋ, ГЛУМИЦА

Помажу афирмацију нових нада

Ми смо ансамбл који дише као један, и то се врло брзо примећује са сцене. Усјевамо да пренесемо енергију и поручу да се треба окренути будућности, али знајући и њамину прошлост и своје корене, каже Анђела Илић.

- БНП Зеница уназад пет – шест година учествује у пројекту „Европска ноћ позоришта“, и прво смо позориште у БиХ које се придружило овој позоришној асоцијацији театарара. У оквиру централне вечери, на сцени буде изведено до пет представа. А ово вече у Ужицу за нас је било јединствено, каже глумица Анђела Илић.

Представе које гостују на ЈПФ-у а долазе из БиХ углавном су везане за социјалну тематику, а текстови су новијег датума?

- У БНП Зеница дуго, баш јако дуго нисмо играли класике, а колико знам и у целој БиХ. Последњих година окренути смо савременим делима, темама и ауторима који су босанско-херцеговачке нове наде, којим желимо помоћи у афирмацији. Организатори смо позоришног фестивала БХ драме за који увек припремамо премијеру, а за који увек тражимо актуелне писце данашњице и коладе који се тичу данашње социјале. Самим тим окренути смо модерном театру, много више радимо на покрету. Недавно смо радили представу са Томасом Стајертом која је концепирана само на игри, покрету, а текста готово да и нема.

Како публика прихвата социјалну тематику код куће, а како на гостовањима?

- Углавном наилазимо на исту реакцију публице. Већину градова бивше Југославије задесила је иста судбина. То су били комунистичко-со-

цијалистички градови, који су имали „фабрику мајку“ која је хранила цео град, а онда је пропала. Судбине и животи тих људи данас су свуда исти. И мислим да је ово универзални кључ који веже нашу „мајку железару“ и све те друге „мајке“ по целом свету, на ма ком меридијану се налазиле. И судбине људи су исте. Тешке, неизвесне, али са надом у боље сутра, и неким трачком светлости на крају тунела.

Шта бисте рекли о положају глумца данас?

- Положај свих уметника данас је јако тежак. Млади људи тешко добијају прилику да се докажу, а камоли да се за стално запосле. Чињеница је да је све мање новца, а са тим је и мање посла. Неке прилике

постале су права лутрија. За БНП Зеница добра ствар је у честим и успешним копродукцијама, за које смо увек отворени. Моје учешће у копродукцијским пројектима је само у оквиру ангажмана од стране установе, нисам имала прилику да радим ван матичног позоришта, односно сви пројекти на којима сам била ангажована имали су премијерно извођење на матичној сцени. Што се тиче малих екрана и великог платна прошла сам сито и решето и имала само неке мале епизодне улоге, али се надам да ће ме једног дана неко запазити и поверити ми рад на некој улози и ван матичног позоришта.

Б. Дамњановић

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ – СЦЕНСКА ЛАБОРАТОРИЈА НА ПУТУ

Без рама нема ни позоришне слике

У оквиру пратећег програма 22. Југословенског позоришног фестивала, на Малој сцени НП Ужице, представљен је заједнички програм Фестивала и Одсека за уметност и дизајн Факултета техничких наука у Новом Саду „Сценска лабораторија на путу“. Кроз разговор, у оквиру отворене школе сценског дизајна, представљена је и књига „Сценски дизајн као уметност“, Тајјане Дадић Динуловић.

- Шта је то када се сценска средства употребљавају ван простора, када престају да буду примењена уметност и постају самостални, то је оно о чему говоримо. Ова књига је поглед на последњих двадесет година и представља неку врсту развоја појма сценски дизајн, затим области у позоришту и ван позоришта. Она представља теоријску платформу на којој почива сценски дизајн, као идеологија и као интердисциплинарна област. Моје колеге, али и широк спектар људи различитих професија, дао је своју дефиницију сценског дизајна. Ово је за мене нулта тачка, јер и на Факултету техничких наука, ове године је изашла прва генерација студената основних студија сценског дизајна. Неки од њих су уписали мастер студије и сада први пут имамо људе које школујемо да буду инжењери сценске архитектуре и технике дизајна. Моја генерација је поставила платформу, а они ће даље развијати ту област, рекла је Тајјана Дадић Динуловић.

Бојан Муњин, позоришни критичар и селектор фестивала у Ужицу, говорио је о сценским елементима као делу доживљаја позоришне представе.

- Значајно за Фестивал је што нуди више од представе, посебно за младе људе, за које је то релаксирана школа. Исте вечери имате прилику да чујете нешто о театру и да то гледате на сцени. То је једна озбиљна брига о театру. При томе, Тајјина књига је силно инструктивна, нарочито када се ради о модерном сценском дизајну. Театар данас није само глума или јунаци, то је комплексан доживљај. Сценографија није два метра шперплоче и шест метара штофа, већ је све што је на сцени – материјализација духа, истакао је Муњин.

Небојша Ромчевић, драмски писац и професор Факултета драмских уметности у Београду, истакао је значај простора у драмском тексту.

- Тема простора и времена у позоришту је кључна. Тај такозвани хронотоп одређује не само физички, већ и симболички и значењски свет сваке изведбе. Простор и време су основни атом, од кога настаје молекул позоришта, заједно са осталим елементима, укључујући текст, глуму, дијалог. Ово је рам за слику, без кога слика не постоји, нагласио је Ромчевић.

Ана Милошевић

О ПРЕДСТАВИ

„О каквом тексту је овде реч? Драматург Стеван Вранеш је написао драму са пет лица под насловом *Сведобро*. Од тих пет карактера, три су женска. Од три женска лика, два су вршњакиње, жене у зрелим годинама, у годинама када смо склони да правимо биланс и сводимо рачуне сами са собом. То су увек и свуда најбоље године нашег живота. И свака генерација има своје. Једнима су их појели скакавци, политика небеског народа и ратови деведесетих, други су прерано остарили да би дочекали транзицију и демократизацију друштва, трећи су пожурили да живе по диктату и ритму другог неког света који им стално ствара горушицу. Како год било, црта је подвучена, сагледава се пређени пут не би ли се наставило даље, исто као и до сада или неким новим путем. Питање је и дилема“.

„Друштвено лицемерје, страх од промене, неостварена љубав, материнство и женственост, патриотизам и родољубље, моралност и каријеризам, имати и немати, бити свој и не бити свој, све су то теме које је у мањој или већој мери тематизовао млади писац Стеван Вранеш“

Милош М. Радовић,
о драми *Сведобро* у часопису *Театрон*

NARODNO POZORIŠTE
UŽICE

Република Србија
Министарство културе и информисања

ГРАД
УЖИЦЕ

ВЕЧЕРАС

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
УЖИЦЕ

СВЕДОБРО

Стеван Вранеш

Режија	Немања Ранковић
Сценографија	Маријана Зорзић Петровић
Костимографија	Снежана Ковачевић
Музика	Ана Ђурчин и Горан Антовић
Сценски покрет	Ферид Карајица
Дизајн светла	Радомир Стаменковић
Инсципијент	Милена Радомировић
Суфлер	Милета Петровић

Играју:

Марина	Тања Јовановић
Јована	Биљана Здравковић
Рајко	Игор Боројевић
Жарко	Бранислав Љубичић
Ника	Тијана Караичић

impol
Aluminium Industry

Impol · Seval

ПИШЕ:
Зоран Јеремић

ЛАМЕНТ НАД ЛАМЕНТОМ

Век и по је прошао од објављивања првог тома „Капитала“ а Марксово обећање да ће мечка заиграти и пред кућом капиталиста обистинило се само тамо где „капиталиста“ није ни било. Боље да није. Додуше, Маркс је живео у доба кад није постојао политички маркетинг па није могао ни да зна шта значи кад ти зидарску кобасицу из патриотских разлога продају као српску.

Век и по прође и од изградње прве фабрике у Ужицу - Фабрике за производњу платна, ћебади, вунених штофова и шалова Стојана Поповића, а нама Ариљци данас продају „свој“ памук ко да је Рзав Мисисипи. Неко је овде ћебован због тог Марксовог вишка вредности. Не знам ко је то, ја се чврсто држим мог амбасадор ћебета, ђеверског поклона из Рибашевине.

На крају крајева, све то спада у дијалектички материјализам. А шта је то? Најпречиције се то може овако објаснити. То вам је начин на који је газда Добро у својој предратној Шмакића кафани на Житној пијаци служио ракију. Наиме, кад га је један гост упитао како то да нановачу, клековачу и љуту сипа гостима из исте флаше, Добро му је показујући на флашу одговорио: „Видиш, одавде догде је клека, одавде је нановача, а одавде је љута!“

Синоћ нам се жале зенички глумци да је Железару приватизована. Купио ју је један Индијац за једну марку. Ех, кад би само зна-

ли како наши Индијци шетају градом као свете краве... Фабрички погони претворили се у сале за свадбе а ужичка бизнис елита не жели да гради вртиће и постане Мама Хуанита, па млади Ужичани данас пре него што крену с почетком радова у брачној постељи морају прво да позову Веселинку Јовановић да им каже има ли слободног места у вртићу за пет година.

Ламент над Железаром ансамбла Босанског народног позоришта из Зенице тешко је објаснити без вишка сентимента. Ономад код Шинда у „Времеплову“ са Војом Дивљаком и његовим физијатром др Селаковићем заподенем једну епистемолошку расправу: да ли је прве левиске у Ужицу обукао Курица са Царине или Цана са Мегдана. Мој научни допринос расправи изнео сам кроз историјску чињеницу да је „Коса“ Атељеа 212 на позив Турист бироа гостовала исте оне године када је само неколико месеци касније улица низ Доварје добила назив Лењинов булевар.

Хтео сам да кажем да та велика глад за друштвом изобиља у узврелој држави, чији путни правац се зацртава идеолошком матрицом, добрано говори о стању ствари у бившој Југославији. Био је то, како рече Радина Вучетић, „кока-кола социјализам“. Зато препоручујем Зенчанима да уведу кружни ток, можда им се, историјски гледано, у том вечном враћању истог врати и понешто од онога што су изгубили. Нама то још увек није пошло за руком.

NOVI MAGAZIN Danas ПОЛИТИКА

Радио-телевизија Србије

вечерње
НОВОСТИ

ОЦЕНА ПУБЛИКЕ

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД	
ТАКО ЈЕ (АКО ВАМ СЕ ТАКО ЧИНИ)	4.61
ЦРНОГОРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ ПОДГОРИЦА	
САМОУБИЦА	3.84
КРАЉЕВСКО ПОЗОРИШТЕ ЗЕТСКИ ДОМ ЦЕТИЊЕ	
ДОКЛЕ ПОГЛЕД СЕЖЕ	4.38
ГАВЕЛА - ГРАДСКО ДРАМСКО КАЗАЛИШТЕ ЗАГРЕБ	
ПРИЧЕ ИЗ БЕЧКЕ ШУМЕ	4.13
НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД	
ИВАНОВ	4.75
БОСАНСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ ЗЕНИЦА	
МОЈА ФАБРИКА	4.04

Издаје: Савет XXII Југословенског позоришног фестивала Ужице 2017.

Уређује: редакцијски одбор: Радојка Поповић - уредник, Ненад Ковачевић, Верица Туцовић, Мирјана Петровић, Ана Милошевић, Богдан Дамњановић, Зоран Јеремић, Александра Гловацки.

Тираж: 500 примерака • Штамп: Графопронт, Ужице